

Кальниш Ю.Г.,
доктор наук з державного управління,
старший науковий співробітник,
завідувач відділу стратегій розвитку
громадянського суспільства та протидії корупції
Національного інституту стратегічних досліджень

Єльчанинов Д.Б.,
кандидат технічних наук, доцент,
докторант Національного інституту стратегічних досліджень

Системологічний підхід до аналізу мети державного управління

Оцінюється мета державного управління з позиції системології. З'ясовуються необхідні умови відповідності між метою системи та запитом надсистеми. Програма діяльності уряду розглядається як документ, що визначає мету України. Плани дій Україна - ЄС та Україна - Росія розглядаються як документи, що визначають запити від ЄС та СНД. Досліджується відповідність між Програмою та Планами.

Ключові слова: державне управління, вектор розвитку, системологія, мета системи, запит надсистеми, Програма діяльності уряду, Плани дій Україна - ЄС, Плани дій Україна - Росія.

Кальниш Ю.Г., Ельчанинов Д.Б. Системологический подход к анализу цели государственного управления

Оценивается цель государственного управления с позиции системологии. Выясняются необходимые условия соответствия между целью системы и запросом надсистемы. Программа деятельности Правительства рассматривается как документ, определяющий цель Украины. Планы действий Украина - ЕС и Украина - Россия рассматриваются как документы, определяющие запросы от ЕС и России. Исследуется соответствие между Программой и Планами.

Ключевые слова: государственное управление, вектор развития, системология, цель системы, запрос надсистемы, Программа деятельности правительства, План действий Украина - ЕС, План действий Украина - Россия.

Kalnish Yu.G., Elchaninov D.B. A systemological approach to an analysis of public administration object

Public administration object is viewed from the position of systemology. The necessary conditions for correspondence between system object and meta-system requirement are determined. The Government Action Program is considered as document defining the object of Ukraine. Ukraine - EU and Ukraine - Russia Action Plans are considered as documents defining requirements of EU and CIS. The Program is checked against Action Plans.

Key words: public administration, development vector, systemology, system object, meta-system requirement, Government Action Program, Ukraine - EU Action Plan, Ukraine - Russia Action Plan.

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 85 Конституції України [1] Верховна Рада України визначає засади внутрішньої і зовнішньої політики держави та затверджує загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального та національно-культурного розвитку. Таким чином, саме Верховна Рада відповідає за визначення стратегічного вектора розвитку України. Як наслідок мета державного управління залежить від мети політичних сил, що формують Кабінет Міністрів України та затверджують його Програму діяльності.

Існування в Україні двох протидіючих політичних напрямів, орієнтованих на ЄС та СНД, призводить до того, що стратегічний вектор розвитку України періодично змінюється. Це негативно впливає як на внутрішній стан України, так і на взаємодію зі світовою спільнотою.

Проблема, що розглядається, пов'язана з важливим практичним завданням: визначенням мети державного управління та формуванням стратегічного вектора розвитку держави, а також з важливим науковим завданням - формування теорії та методології аналізу соціальних систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У роботі Ю.П.Сурміна [2] розглядається вплив багатовекторності на розвиток суспільства і державного управління та перспектива балансування між європейським та євразійським векторами розвитку. Наголошується на тому, що держава не є фізичною системою, тому можливе узгоджене просування по цих протилежних векторах.

Вплив європейського управління на державне управління України досліджено в роботі І.А.Грицяка [3], в якій європеїзація обґрунтована як прояв закономірності світового розвитку, що має певні наслідки в державах-членах, державах-кандидатах і державах-претендентах на вступ до ЄС, зокрема й України.

В.В.Мамонова в роботі [4] досліджує співвідношення між органами державного управління та органами місцевого самоврядування за рівнями управлінської вертикалі. Встановлено, що однією з ознак територіальної соціально-економічної системи є багатовекторність інтересів та складність комунікативних зв'язків між учасниками місцевого розвитку. Урахування багатовекторності у процесі формування управління територією підвищує зацікавленість учасників у постановці та досягненні спільних цілей.

Феномену політичного управління містом, що пов'язане з розділенням політичної та державної влади, присвячена робота С.Є.Саханенко [5]. Наголошено, що політичне управління передбачає виявлення, врахування і узгодження різноманітних і часто суперечливих інтересів різних соціальних груп.

Проблема визначення мети державного управління притаманна не тільки Україні. Наприклад, у роботі [6] розглядаються безперервні пошуки російською владою легітимного та повноцінного вектора розвитку та багатовекторний характер сучасної ситуації вибору шляху розвитку політичної влади Росії. Ці вектори мають форму національної ідеї, стратегічних програм або політичних послань.

У роботі [7] стверджується, що традиційна для Росії дилема розвитку "Захід-Схід" є застарілою та не дає змоги адекватно співвіднести шлях Росії з реальними варіантами розвитку. Пропонується нова парадигма цивілізаційного розвитку та намічається сучасний вектор розвитку Росії.

Визначення вектора розвитку є актуальним для кожної країни незалежно від досягнутого нею рівня. Ця проблема однаково важлива як для США [8], так і для центрально- та східноєвропейських, прибалтійських та кавказьких країн [9].

Важливою, але поки *невирішеною частиною проблеми*, що розглядається, є відсутність методів і технологій аналізу та визначення об'єктивної мети державного управління. Існування системного підходу до визначення мети розвитку держави створює можливість обґрунтовано роз'яснити її кожному громадянину та зафіксувати вектор розвитку країни. Таким чином, протилежні політичні сили сперечатимуться не навколо визначення мети, а щодо шляхів її досягнення. Як наслідок перемога певного політичного напрямку змінить лише стратегію досягнення вектора розвитку. Це майже не дестабілізує життя країни порівняно зі зміною самого вектора розвитку.

Проблема виявлення вектора розвитку актуальна для соціальних систем будь-якого розміру та вимагає системного аналізу її оточення [10]. У зв'язку з цим серед багатьох існуючих напрямів системних досліджень [11] особливу увагу привертає

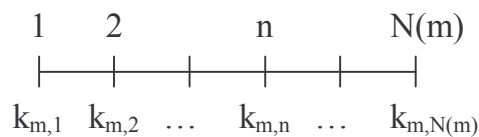
системологічний підхід [12], з точки зору якого система має бути спроможною виконувати функцію, необхідну надсистемі.

Формулювання цілей статті. Таким чином, при системологічному підході до аналізу мети державного управління необхідно розглядати країну як систему, що має задовольняти запит надсистеми. Очевидно, мета розвитку системи має бути узгодженою із запитом надсистеми. Іншими словами, система має розвиватися в напрямі підвищення спроможності виконувати функцію, необхідну надсистемі. *Метою статті* є визначення відношень між метою системи та запитом надсистеми.

Отже, актуальним є вирішення таких завдань:

- описати запит надсистеми та мету системи;
- дослідити взаємозв'язки між метою системи та запитом надсистеми;
- визначити умови відповідності мети системи запиту надсистеми.

Формальний опис запиту надсистеми. Для формального опису запиту надсистеми використовуються такі поняття: множина $K = \{K_1, K_2, \dots, K_m, \dots, K_M\}$ критеріїв відповідності системи запиту надсистеми, де K_m - критерій, що має номер m , M - кількість критеріїв; множина $K_m = \{k_{m,1}, k_{m,2}, \dots, k_{m,n}, \dots, k_{m,N(m)}\}$ значень критерію K_m , де $k_{m,n}$ - значення критерію K_m , що має номер n , $N(m)$ - кількість значень критерію K_m . Система, що оцінюється надсистемою за критерієм K_m значенням $k_{m,1}$, повністю відповідає запиту надсистеми за цим критерієм. Зростання номера значення відповідає все більшому відхиленню системи від вимог надсистеми, тобто значення з меншим номером вважаються кращими за значення з більшим номером: $k_{m,i} > k_{m,j}$, при $i < j$. Шкала значень критерію K_m зображена на рис. 1.

Рис. 1. Шкала значень критерію K_m

Відношення $R_m = \{(k_{m,i}, k_{m,j}) \in K_m \times K_m \mid i < j\}$ є формальним описом шкали значень критерію K_m , тобто позначення $(k_{m,i}, k_{m,j})$ та $k_{m,i} > k_{m,j}$ є еквівалентними.

Запитом надсистеми є вектор $(k_{1,1}, k_{2,1}, \dots, k_{m,1}, \dots, k_{M,1})$, кожний компонент якого має найкраще значення за певним критерієм. Якщо використовувати для опису значення тільки його номер, то запит надсистеми позначається вектором $(1, 1, \dots, 1)$, що складається з M одиниць.

Прикладом документа, що містить запит до України як системи, є План дій Україна - ЄС [13], де ЄС - надсистема. Наведемо деякі елементи аналізу цього Плану з точки зору підходу, запропонованого вище.

Як перші два пріоритети діяльності в Плані вказані “Подальше посилення стабільності та ефективності органів, що забезпечують демократію та верховенство права” та “Забезпечення демократичного проведення президентських (2004 р.) та парламентських (2006 р.) виборів в Україні у відповідності до стандартів ОБСЄ”. Видається, що це є відповідно критерії K_1 та K_2 , шкала значень яких буде описана далі в Плані. Але в підрозд. 2.1 “Політичний діалог та реформування” першим у переліку наведено “Посилення стабільності та ефективності інституцій, що забезпечують демократію та верховенства права”, який має деталізацію “Забезпечити демократичне проведення президентських (2004 р.) та парламентських (2006 р.)

виборів відповідно до стандартів ОБСЄ та рекомендацій ОБСЄ та Бюро демократичних інститутів і прав людини, включаючи ті, що стосуються засобів масової інформації (ЗМІ)”. Таким чином, те, що спочатку сприймається як критерій K_2 , насправді виявляється значенням критерію K_1 . Таке “неформальне” викладення Плану не сприяє його розумінню та виконанню.

Пункти 4, 5, 9 та 11 підрозд. 2.1 Плану мають лише одну деталізацію. В цих випадках спостерігаємо надлишкове дублювання інформації, тобто достатньо було навести тільки деталізацію.

Нарешті, в підрозд. 2.2 “Економічні та соціальні реформи і розвиток” перший пункт переліку взагалі не має деталізації. Іншими словами, є критерії, але немає жодного його значення. Це призводить до того, що запит надсистеми неможливо описати, оскільки він складається з найкращих значень кожного критерію.

Аналогічні недоліки має План дій Україна - Росія [14], який є прикладом документа, що містить запит до України як системи від надсистеми СНД. Зокрема, розширену деталізацію мають лише пп. 1, 2, 7, 8, 12 та 23. Пункти 3, 4 та 15 мають лише одну деталізацію. Інші 17 пунктів у переліку не мають деталізації.

Формальний опис мети системи. Для формального опису мети системи використовуються такі поняття: множина $C = \{C_1, C_2, \dots, C_q, \dots, C_Q\}$ критеріїв досягнення мети системи, де C_q - критерій, що має номер q , Q - кількість критеріїв; множина $C_q = \{c_{q,1}, c_{q,2}, \dots, c_{q,p}, \dots, c_{q,P(q)}\}$ значень критерію C_q , де $c_{q,p}$ - значення критерію C_q , що має номер p , $P(q)$ - кількість значень критерію C_q . Система, що оцінює досягнення мети за критерієм C_q значенням $c_{q,1}$, повністю досягла мети за цим критерієм. Зростання номера значення відповідає все більшому відхиленню системи від мети, тобто значення з меншим номером вважаються кращими за значення з більшим номером: $c_{q,i} > c_{q,j}$, при $i < j$. Шкала значень критерію C_q зображена на рис. 2.

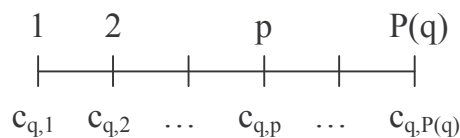

Рис. 2. Шкала значень критерію C_q

Відношення $S_q = \{(c_{q,i}, c_{q,j}) \in C_q \times C_q \mid i < j\}$ є формальним описом шкали значень критерію C_q , тобто позначення $(c_{q,i}, c_{q,j})$ та $c_{q,i} > c_{q,j}$ є еквівалентними.

Метою системи є вектор $(c_{1,1}, c_{2,1}, \dots, c_{q,1}, \dots, c_{Q,1})$, кожний компонент якого має найкраще значення за певним критерієм. Якщо використовувати для опису значення тільки його номер, то мета системи позначається вектором $(1, 1, \dots, 1)$, що складається з Q одиниць.

Прикладом документа, що містить мету України як системи, є Програма діяльності уряду [15]. Наведемо деякі елементи аналізу цієї Програми з точки зору підходу, що запропонований вище.

У підрозд. 1.2 “Високоякісна та сучасна освіта” немає чіткого опису критерію щодо дошкільної освіти та його значень.

Критерій “Рівний доступ до високоякісної загальної середньої освіти” має значення “Забезпечення до 2010 року оснащення комп’ютерною технікою всіх загальноосвітніх навчальних закладів та їх підключення до високошвидкісного Інтернету за широкополосною технологією”. Це є прикладом значення, яке можна

виміряти. Відомо, що таке “широкополосна технологія”, “високошвидкісний Інтернет”. Міністерство освіти і науки України має перелік всіх загальноосвітніх навчальних закладів. Тому в 2010 р. дійсно можна перевірити наявність цього значення.

На жаль, у Програмі набагато частіше трапляються значення, які незрозуміло, як вимірювати. Так, розглянутий вище критерій має значення “Оптимізація мережі загальноосвітніх навчальних закладів”. Незрозуміло, що автори мають на увазі під словом “оптимізація”.

Нарешті, в підрозд. 1.2 окремо зазначено: “Впровадження системи екологічної освіти для всіх вікових та професійних категорій населення”. Це суперечить наведеній в цьому розділі класифікації освіти та має бути не окремим критерієм, а значенням критеріїв відповідних дошкільній, загальній середній, професійно-технічній, вищій, позашкільній та післядипломній освіти.

Аналогічні недоліки мають майже всі підрозділи Програми, звичайно, зі своїми особливостями. Наприклад, розд. 1.4 “Культурний розвиток суспільства” має потрібну деталізацію, що вказує на намагання структурувати значення відповідного критерію. В цьому разі доцільно таке значення сформулювати як окремий критерій та, можливо, переглянути весь перелік критеріїв.

Узгодження мети системи із запитом надсистеми. Мета системи повністю узгоджується із запитом надсистеми, якщо:

- множина критеріїв досягнення мети системи збігається із множиною критеріїв відповідності системи запиту надсистеми, тобто $C=K$;
- збігаються множини значень відповідних критеріїв, тобто $C_q=K_m$ при $q=m$;
- збігаються шкали відповідних критеріїв, тобто $S_q=R_m$ при $q=m$.

За цих умов можна гарантувати, що мета системи збігатиметься із запитом надсистеми: $(c_{1,1}, c_{2,1}, \dots, c_{q,1}, \dots, c_{Q,1}) = (k_{1,1}, k_{2,1}, \dots, k_{m,1}, \dots, k_{M,1})$. У протилежному разі мета може бути не узгоджена із запитом. Розглянемо відповідні приклади.

Нехай $K=\{K_1, K_2\}$ - множина критеріїв відповідності системи запиту надсистеми, $K_1=\{k_{1,1}, k_{1,2}, k_{1,3}, k_{1,4}, k_{1,5}\}$ - множина значень критерію K_1 , $K_2=\{k_{2,1}, k_{2,2}, k_{2,3}, k_{2,4}\}$ - множина значень критерію K_2 . Тоді $(k_{1,1}, k_{2,1})$ - запит надсистеми.

Нехай $C=\{C_1\}$ - множина критеріїв досягнення мети системи, де $C_1=K_1$; $C_1=\{c_{1,1}, c_{1,2}, c_{1,3}, c_{1,4}, c_{1,5}\}$ - множина значень критерію C_1 , де $c_{1,i}=k_{1,i}$ ($i=1, 2, 3, 4, 5$). Тоді $(c_{1,1})=(k_{1,1})$ - мета системи.

За цих умов можлива така ситуація, коли система буде вважати, що вона досягла мети, але система буде далеко від запиту надсистеми. Відповідний приклад зображено на рис. 3.

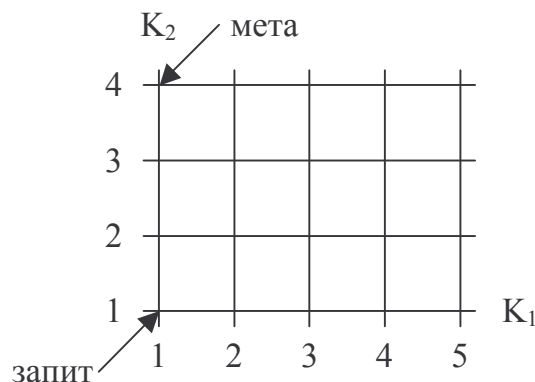

Рис. 3. Невідповідність критеріїв

Нехай $S=\{C_1, C_2\}$ - множина критеріїв досягнення мети системи, де $C_1=K_1$, $C_2=K_2$; $C_1=\{c_{1,1}, c_{1,2}, c_{1,3}, c_{1,4}\}$ - множина значень критерію C_1 , де $c_{1,i}=k_{1,i+2}$ ($i=1, 2, 3, 4$); $C_2=\{c_{2,1}, c_{2,2}, c_{2,3}\}$ - множина значень критерію C_2 , де $c_{2,i}=k_{2,i+2}$ ($i=1, 2, 3$). Тоді $(c_{1,1}, c_{2,1}) = (k_{1,3}, k_{2,3})$ - мета системи.

За цих умов система буде вважати, що вона досягла мети, але система буде далеко від запиту надсистеми. Відповідний приклад зображено на рис. 4.

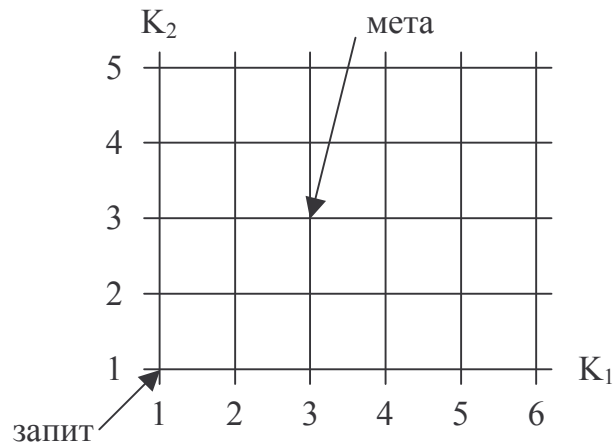

Рис. 4. Невідповідність значень критеріїв

Нехай $S=\{C_1, C_2\}$ - множина критеріїв досягнення мети системи, де $C_1=K_1$, $C_2=K_2$; $C_1=\{c_{1,1}, c_{1,2}, c_{1,3}, c_{1,4}, c_{1,5}\}$ - множина значень критерію C_1 , де $c_{1,i}=k_{1,6-i}$ ($i=1, 2, 3, 4, 5$); $C_2=\{c_{2,1}, c_{2,2}, c_{2,3}, c_{2,4}\}$ - множина значень критерію C_2 , де $c_{2,i}=k_{2,5-i}$ ($i=1, 2, 3, 4$). Тоді $(c_{1,1}, c_{2,1}) = (k_{1,5}, k_{2,4})$ - мета системи.

За цих умов система буде вважати, що вона досягла мети, яка взагалі є повною протилежністю запиту надсистеми. Відповідний приклад зображено на рис. 5.

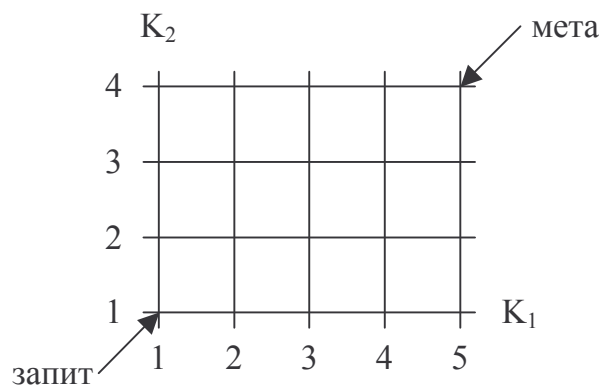

Рис. 5. Невідповідність шкал значень критеріїв

Програма діяльності уряду [15] затверджена у січні 2008 р., План дій Україна - ЄС [13] схвалений у лютому 2005 р. Наведемо деякі елементи аналізу узгодженості цих документів з точки зору запропонованого вище підходу.

Програма має 4 розділи: “Людина та її розвиток”, “Сучасна європейська держава”, “Конкурентоспроможна національна економіка” та “Україна і світ”. Другий розділ Програми за своєю назвою має відображати ту частину мети системи Україна,

яка має узгоджуватися із запитом надсистеми ЄС, який відображений у другому розділі Плану. Зіставлення підрозділів цих документів наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Підрозділи Програми та Плану

Номер	Назва в програмі уряду	Назва в Плані дій Україна - ЄС
2.1	Ефективна політична система	Політичний діалог та реформування
2.2	Реформа публічної адміністрації	Економічні та соціальні реформи і розвиток
2.3	Справедливе, неупереджене та доступне судочинство	Торгівля, ринкові та регуляторні реформи
2.4	Протидія корупції	Співробітництво у сфері юстиції та внутрішніх справ
2.5	Сучасні Збройні сили	Транспорт, енергетика, інформаційне суспільство та навколишнє середовище
2.6	Підрозділ відсутній	Міжлюдські контакти

Із табл. 1 видно, що за першими чотирма пунктами є узгодженість мети системи Україна із запитом надсистеми ЄС. Принаймні, відповідні пункти Програми є складовими частинами відповідних пунктів Плану. На жаль, за останніми двома пунктами мета та запит є зовсім не узгодженими.

Насправді, намагання задовольнити вимоги ЄС простежується майже в усіх підрозділах Програми. Але зважаючи на те, що План був розроблений за три роки до Програми, доцільно було в Програмі дотримуватися структури та термінології Плану.

Нарешті, розглянемо проблему неузгодженості Плану дій Україна - Росія [14], що затверджений Президентом України у лютому 2008 р., із Програмою діяльності уряду. Росія згадується в Програмі рівно 9 разів, при тому, що План містить 26 пунктів. Ці документи створювались практично одночасно, тому або Програма мала включати всі пункти Плану, або План мав бути не таким розширеним.

Необхідна умова відповідності мети системи запиту надсистеми. Як система може зрозуміти, що її мета узгоджена із запитом надсистеми? Якщо система повністю відповідає запиту надсистеми, то остання забезпечить системі “найкращі” умови існування, щоб система функціонувала якомога довше так, як потрібно надсистемі. Іншими словами, надсистема може розподіляти системи на класи залежно від ступеня їх відповідності запиту надсистеми таким чином: кращі системи потрапляють до класу з меншим номером. Системам з кращого класу забезпечуються кращі умови існування. Таким чином, на шляху до задоволення запиту надсистеми стан системи має покращуватися. Як наслідок, якщо мета системи відповідає запиту надсистеми, то *в процесі досягнення мети стан системи має покращуватися*. Розглянемо відповідні приклади.

Нехай системи розподіляються на класи, як показано в табл. 2 та на рис. 6.

Розподіл систем на класи

Клас	Множина систем
I - сталі системи	(1, 1), (1, 2), (2, 1)
II - несталі системи	(1, 3), (1, 4), (2, 2), (2, 3), (3, 1), (3, 2), (4, 1)
III - кризові системи	(2, 4), (3, 3), (3, 4), (4, 2), (4, 3), (5, 1), (5, 2)
IV - катастрофічні системи	(4, 4), (5, 3), (5, 4)

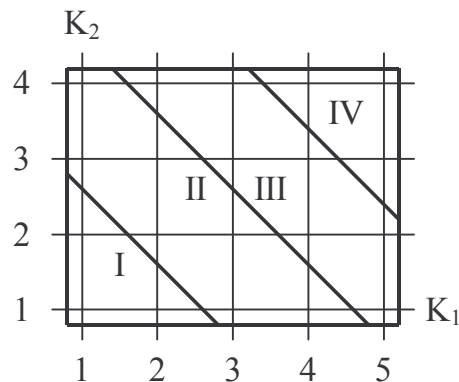

Рис. 6. Розподіл систем на класи

Розглянемо систему (3, 4). Вона перебуває в кризовому стані. Якщо її мета узгоджується із запитом надсистеми, то вона може досягти сталого стану (рис. 7). Якщо існує невідповідність критеріїв, система може поліпшити свій стан тільки до несталого (рис. 8). У разі невідповідності значень критеріїв система може залишитися в кризовому стані (рис. 9). Невідповідність шкал значень критеріїв може привести систему до катастрофічного стану (рис. 10).

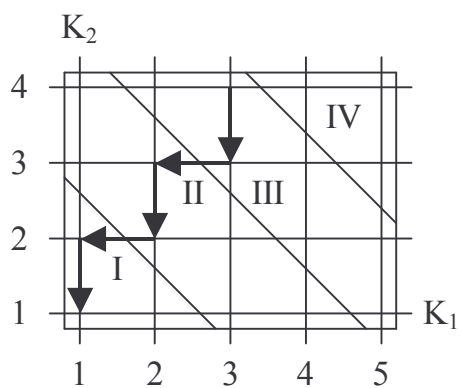

Рис. 7. Перехід до сталого стану

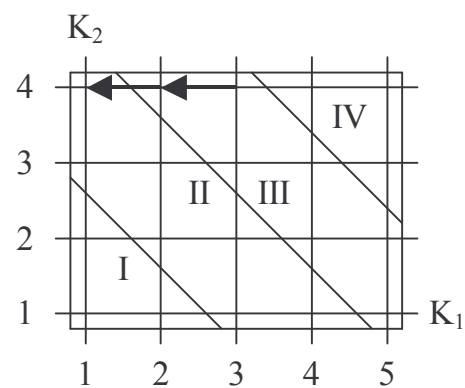
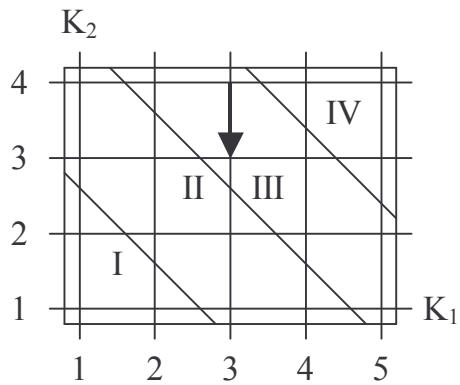
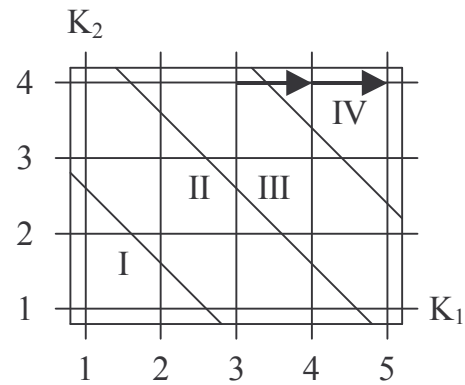

Рис. 8. Перехід до несталого стану

Рис. 9. Залишення у кризовому стані

Рис. 10. Перехід до катастрофи системи

Відсутність чіткої відповідності між метою України як системи, зазначеної у Програмі діяльності уряду [15], та запитом надсистеми ЄС, зазначеним у Плані дій Україна - ЄС [13], спричинила у серпні 2008 р. затвердження заходів щодо виконання Плану [16]. Вони насправді більш відповідали Плану за структурою та термінологією, але знов не мали чітко визначених критеріїв та шкал їх значень.

Такий стан справ призводить до того, що неможливо впевнено стверджувати, що Україна перебуває на шляху до свого сталого стану, її мета відповідає запиту ЄС та наскільки Україна віддалена від досягнення мети та задоволення запиту. Для відповіді на ці запитання необхідно залучати експертів, які не завжди одноставні у своїх висновках [17].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. З точки зору системології Україна є системою, що перебуває в пошуку надсистеми. Тому Україні треба вимагати від будь-якої надсистеми (ЄС, СНД або інших) формального опису вимог до себе у вигляді критеріїв відповідності та шкал їх значень.

Кожен громадянин України повинен розуміти вектор розвитку держави. Тому відповідні нормативно-правові документи мають містити формальний опис мети держави у вигляді критеріїв досягнення та шкал їх значень.

Формальний опис мети та запиту дає змогу аналізувати їх узгодженість та змінювати вектор розвитку України відповідно до вимог обраної надсистеми або змінювати надсистему, запит якої не відповідає меті розвитку держави.

Необхідною умовою відповідності мети та запиту є покращення стану країни до сталого в процесі досягнення її мети. Невідповідність критеріїв, їх значень та шкал призводить до відповідно несталого, кризового та катастрофічного стану країни. Таким чином, помилкове визначення вектора розвитку держави або її надсистеми не дає змоги країні досягти сталого стану.

Запит надсистеми вимагає від системи наявності певних властивостей. Тому перспективним є визначення відношень між властивостями держави та запитом надсистеми, а також між властивостями та станами країни (сталого, несталого, кризового та катастрофічного). Особливу увагу слід приділити проблемі зміни запиту надсистеми. Таким чином, цей напрям досліджень пов'язаний із системологічним підходом до аналізу сталого розвитку держави.

Властивості країни визначають, насамперед, її громадяни, а точніше, рівень їх розвитку та навчання. Лише вони здатні забезпечити належне функціонування країни відповідно до запиту надсистеми та прибуток держави. Цей перспективний напрям

досліджень пов'язаний із системологічним підходом до аналізу збалансованої системи показників розвитку країни [18].

В.П.Горбулін та А.Б.Качинський у роботі [19] досліджують залежність національних цілей від національних інтересів та національних цінностей. Тому перспективним є розгляд поняття “національний запит” та його зв'язок і вплив на національні цілі, інтереси та цінності.

Список використаних джерел

1. Конституція України / Верховна Рада України. - Офіц. вид. - К. : Парлам. вид-во, 2007. - 64 с.
2. Сурмін Ю. П. Проблема синтезу методологій розвитку України [Електронний ресурс] / Юрій Петрович Сурмін // Державне управління: теорія та практика. - 2005. - № 1. - Режим доступу до журн. : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2005-1/txts/SURMIN-1.htm>
3. Грицяк І. А. Управління в Європейському Союзі: теоретичні засади / Ігор Андрійович Грицяк. - К. : Вид-во НАДУ, 2005. - 238 с.
4. Мамонова В. В. Методологія управління територіальним розвитком / Валентина Василівна Мамонова. - Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ, 2006. - 196 с.
5. Саханенко С. Є. Політичне управління містом в умовах самоврядування / Сергій Єгорович Саханенко. - Одеса : Вид-во ОФ УАДУ, 2001. - 380 с.
6. Цыбулевская Е. А. Социализация политической власти в России / Е. А. Цыбулевская. - М. : Акад. труда и соц. отношений, 2006. - 400 с.
7. Бессонова О. Э. Траектория и современный вектор развития цивилизационной матрицы России / О. Э. Бессонова // Мир России. - 2008. - № 2. - С. 108-138.
8. Райс Кондолиза. Во имя национальных интересов / Кондолиза Райс ; пер. с англ. Н. Руденского // Pro et Contra. - 2000. - Т. 5. - № 2. - С. 103-120.
9. European Integration: Ways and Means Towards Integrated and Peaceful Neighborhood : A Collection of International Conference Speeches, (Yerevan, Armenia, 27-30 July 2006) [Електронний ресурс] / International Center of Human Development, 2006. - 208 p. - Режим доступу : <http://www.ichd.org/files/pdf/EI.pdf>
10. Takatoshi Imada Self-Organization and Society / [S. I.]. - Springer, 2008. - 224 p.
11. Панкратова Н. Д. Становление и развитие системного анализа как прикладной научной дисциплины / Наталья Дмитриевна Панкратова // Системні дослідження та інформаційні технології. - 2002. - № 1. - С. 65-94.
12. Мельников Г. П. Системология и языковые аспекты кибернетики / Геннадий Прокопьевич Мельников. - М. : Совет. радио, 1978. - 366 с.
13. План дій Україна - Європейський Союз (Європейська політика сусідства) [Електронний ресурс] / Уряд. портал. - Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3f&art_id=17977185&cat_id=17976903
14. План дій Україна - Росія до 2009 року (першочергові заходи у двосторонніх відносинах) [Електронний ресурс] / Офіційне Інтернет-представництво Президента України. - Режим доступу : http://www.president.gov.ua/done_img/files/ua-ru2009.html
15. Програма діяльності Кабінету Міністрів України “Український прорив: для людей, а не політиків” / Кабінет Міністрів України. - К. : [б.в.], 2008. - 72 с.
16. Заходи щодо виконання у 2008 році Плану дій Україна - ЄС [Електронний ресурс] / Офіц. сайт М-ва юстиції України. - Режим доступу : <http://www.minjust.gov.ua/0/15722>
17. Стан виконання Плану дій Україна - ЄС: здобутки і проблеми (Заочний Круглий стіл) // Нац. безпека і оборона. - 2008. - № 6 (100). - С. 22-29.
18. Нивен П. Сбалансированная система показателей для государственных и неприбыльных организаций / Пол Нивен. - Б.м. : Баланс бизнес букс, 2003. - 322 с.

19. *Горбулін В. П.* Визначення цілей і формування державної політики національної безпеки України / Володимир Павлович Горбулін, Анатолій Броніславович Качинський // Стратег. панорама. - 2006. - № 3. - С. 13-26.